

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Робоча програма
навчальної дисципліни

«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

для студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент»
усіх форм навчання

Затверджено на засіданні кафедри екології та безпеки життєдіяльності. Протокол № 3 від 03.10.2011 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» для студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» усіх форм навчання / укл. О. Ф. Протасенко, В. В. Чубук. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. – 52 с. (Укр. мов.).

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за темами, представлено плани лекційних та практичних занять, наведено методики активізації процесу навчання, систему поточного та підсумкового контролю знань студентів.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки «Менеджмент».

Вступ

Зворотною стороною науково-технічного, соціального, економічного прогресу є підвищення ризику виникнення й негативного впливу небезпеки на життєдіяльність людини і стан навколишнього середовища. Саме тому підвищення рівня їхньої безпеки є одним з найбільш актуальних завдань на сьогодні. Цілком очевидно, що абсолютну безпеку створити не можливо, але мінімізувати ймовірність виникнення небезпеки – задача посильна проте надскладна, оскільки потребує від людей перш за все переосмислення й переоцінювання накопиченого досвіду й знань з позицій сучасних досягнень науки, інакше кажучи, необхідна докорінна зміна світосприйняття людини. Для досягнення цієї мети створюють нові галузі знань, які поєднують у собі найрізноманітніший сучасний й минулий досвід людства. Одним з прикладів такого складного поєднання знань є навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності», яка базується на системному підході до аналізу та вирішення питань безпеки людини. Її зміст спрямовано на поглиблене всебічне вивчення та класифікацію небезпек, які можуть впливати на людину, джерел їх виникнення, а також засобів і заходів, спрямованих на їх попередження й ліквідацію. Наукова основа навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» складається з результатів сучасних досліджень з фізіології і психології праці, ергономіки, інженерної психології тощо, що забезпечує системність знань, які одержує студент.

Метою вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» є теоретична та практична підготовка студента, яка передбачає формування знань і навичок у нього щодо створення безпечних та здорових умов життя і діяльності для себе та осіб, з якими взаємодіє, умов гармонійного розвитку особистості й сталого розвитку людства.

Завдання навчальної дисципліни:

виявлення оптимальних параметрів життєдіяльності людини;

з'ясування умов формування небезпек;

прогнозування небезпек, визначення методів та засобів попередження та зменшення впливу негативних чинників на людину, колектив, соціум;

оволодіння системами формування та підтримки здоров'я та забезпечення гармонійного розвитку;

організація заходів з підвищення стійкості роботи об'єктів

господарювання.

Робоча програма навчальної дисципліни охоплює всі розділи, які передбачено навчальною програмою (табл. 1).

Таблиця 1

Структура програми навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрямок підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS – 1,5, у тому числі: змістовних модулів – 1, самостійна робота	Назва галузі знань: «Менеджмент і адміністрування»	Нормативна. Рік підготовки: 2. Семестр: 3
Кількість годин за змістовними модулями: модуль 1 – 54 години; усього 54 години	Назва напрямку підготовки: «Менеджмент»	Лекції (теоретична підго- товка) – 15 годин. Практичні заняття – 15 годин. Самостійна робота – 21 година. Консультації – 4 години.
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 15. Кількість годин на тиждень – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: ПМК

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних і практичних занять. При цьому важливою складовою ефективного засвоєння матеріалу студентами є їхня самостійна робота з навчальними посібниками, законодавчими та нормативно-правовими документами, державними стандартами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» (БЖД) студент повинен **знати**:

основні положення, за якими формуються принципи безпечної життєдіяльності людини;

законодавчу та нормативно-правову базу України з безпеки життє-

діяльності;

діяльність систем державного управління та нагляду за безпекою життєдіяльності;

анатомо-фізіологічні й психологічні властивості людини;

характеристики природного, соціального й техногенного середовищ життєдіяльності людини;

класифікації небезпек за різними ознаками (за природою походження, за спричиненими збитками, за часом прояву негативних наслідків, за характером впливу на організм людини та інші);

загальні положення аналізу ризику виникнення небезпеки;

методи визначення ризику виникнення небезпеки та концепцію прийнятного ризику;

засоби і заходи забезпечення безпеки людини;

принципи гармонійного розвитку людини та сталого розвитку суспільства;

завдання та організаційну структуру цивільної оборони;

основи стійкості роботи об'єктів господарювання в надзвичайних ситуаціях;

уміти:

вирізняти небезпечні чинники навколишнього середовища та давати їх стисло характеристику;

аналізувати вплив наслідків реалізації небезпек на життєдіяльність людини;

розробляти і впроваджувати відповідні конкретній ситуації системи заходів, спрямованих на збереження здоров'я людини;

оцінювати дієвість запропонованих засобів і заходів забезпечення безпеки людини.

забезпечити особисту безпеку в надзвичайних ситуаціях;

приймати рішення про вжиття термінових заходів у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

надавати невідкладну допомогу потерпілим;

прогнозувати можливість виникнення та масштаби надзвичайних ситуацій;

оцінювати стійкість елементів об'єктів господарювання в надзвичайних ситуаціях і визначати необхідні заходи щодо її підвищення;

організовувати взаємодію з відповідними державними органами та структурами для забезпечення зовнішнього захисту.

Компетенції, яких набувають студенти при вивченні навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності», наведено в табл. 2.

Таблиця 2

**Компетенції, які формуються при вивченні
навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності»**

Тема 1. Наукові основи безпеки життєдіяльності	
1	2
Компетенція, яка формується в рамках теми	Розуміння основних засад концепції забезпечення стало-го розвитку сучасного суспільства
Мінімальний досвід	Основні положення, за якими формуються принципи безпечної життєдіяльності людини
Знання	Поняття «небезпека». Загальні положення теорії ризику. Методи визначення ризику виникнення небезпеки. Концепція прийняттого ризику
Уміння та навички	Застосовувати законодавчу та нормативно-правову базу з безпеки життєдіяльності в залежності від ситуації
Практичні результати	Визначення рівня індивідуальної безпеки
Тема 2. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Системний підхід до вивчення людини
Мінімальний досвід	Кількісний та якісний аналіз небезпек за допомогою аналізаторів
Знання	Анатомо-фізіологічні й психологічні властивості людини
Уміння та навички	Давати загальну характеристику організму людини як складної біологічної системи
Практичні результати	Дослідження психічних процесів і властивостей особистості
Тема 3. Основи валеології	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Застосування основних принципів валеології для створення безпечних умов життєдіяльності людини
Мінімальний досвід	Духовний, психічний, фізичний та соціальний аспекти здоров'я людини
Знання	Поняття «здоров'я». Основні механізми підтримки здоров'я людини
Уміння та навички	Класифікувати фактори, які впливають на стан здоров'я людини. Визначати ступінь, напрямок і наслідки їхнього впливу на здоров'я людини
Практичні результати	Оцінка стану здоров'я людини на поточний момент

1	2
Тема 4. Невідкладна допомога при нещасних випадках	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Надання першої долікарської допомоги потерпілим при нещасних випадках
Мінімальний досвід	Візуальна діагностика стану потерпілого
Знання	Правила надання першої допомоги потерпілим
Уміння та навички	Класифікувати травми потерпілого за формою прояву й ступенем важкості. Визначити порядок дій при наданні першої допомоги потерпілому залежно від одержаних травм
Практичні результати	Розробка стратегії надання першої долікарської допомоги потерпілим
Тема 5. Середовище життєдіяльності людини	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Забезпечення природної, соціальної та техногенної безпеки людини
Мінімальний досвід	Класифікація факторів навколишнього середовища
Знання	Взаємозв'язок людини і навколишнього середовища
Уміння та навички	Вирізняти небезпечні чинники навколишнього середовища та давати їх стислу характеристику
Практичні результати	Оцінка впливу факторів природного, соціального та техногенного середовищ на життєдіяльність людини
Тема 6. Негативні електричні та електромагнітні фактори	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Розробляти і впроваджувати системи заходів, спрямованих на збереження здоров'я людини
Мінімальний досвід	Класифікації небезпек за різними ознаками (за природою походження, за спричиненими збитками, за характером впливу на організм людини та інші)
Знання	Гранично допустимі рівні впливу негативних факторів на життєдіяльність людини
Уміння та навички	Аналізувати вплив наслідків реалізації небезпек на життєдіяльність людини
Практичні результати	Визначення впливу негативних факторів на людину
Тема 7. Глобальні проблеми людства	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Визначення пріоритетів у боротьбі з глобальними проблемами людства, розробка стратегії їх подолання
Мінімальний досвід	Поняття про основні соціальні, економічні та екологічні проблеми людства

Продовження табл. 2

1	2
Знання	Забруднення й руйнування гідросфери, атмосфери, літосфери, біосфери. Поняття про енергетичне та інформаційне забруднення навколишнього середовища. Загальнопланетарна стратегія розвитку людства на Землі
Уміння та навички	Аналізувати наслідки негативного впливу людини на стан навколишнього середовища. Розробляти шляхи подолання екологічної кризи
Практичні результати	Методи оцінки економічних втрат від забруднення та руйнування навколишнього середовища
Тема 8. Безпека харчових продуктів	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Розуміння впливу харчових продуктів на стан здоров'я людини
Мінімальний досвід	Законодавство України про безпеку та якість харчових продуктів
Знання	Шляхи надходження шкідливих речовин у харчові продукти. Утворення токсичних речовин у процесі приготування продуктів. Зберігання продуктів та їх обробка. Види та класифікація забруднювачів харчових продуктів
Уміння та навички	Аналізувати склад харчового продукту за маркуванням і на підставі цього визначати його придатність до споживання
Практичні результати	Методи визначення якості харчового продукту
Тема 9. Цивільна оборона України – основа безпеки у надзвичайних ситуаціях	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Визначення ролі цивільної оборони у забезпеченні безпеки життєдіяльності людини у надзвичайних ситуаціях
Мінімальний досвід	Документи, що стосуються цивільної оборони: укази Президента України, Закони Верховної Ради, постанови Кабінету Міністрів України тощо
Знання	Завдання та організаційну структуру цивільної оборони України. Керівництво цивільною обороною в Україні. Органи управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення, їх завдання
Уміння та навички	Застосовувати законодавчу базу України з цивільної оборони в залежності від ситуації

1	2
Практичні результати	Розгляд прикладів організації цивільної оборони в інших країнах світу
Тема 10. Надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Прийняття адекватних рішень в надзвичайних ситуаціях. Забезпечення особистої безпеки в надзвичайних ситуаціях
Мінімальний досвід	Класифікації надзвичайних ситуацій за природою походження та рівнем територіального розповсюдження
Знання	Типові моделі небезпечних ситуацій. Ідентифікація надзвичайних ситуацій та можливих джерел їх виникнення
Уміння та навички	Використання штатних та підручних засобів захисту для попередження або зниження рівня ушкодження людей, втрат і збитків. Прогнозувати можливості виникнення надзвичайних ситуацій, що загрожують життю і здоров'ю людей
Практичні результати	Методи запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, протидія її уражаючим чинникам
Тема 11. Прилади радіаційної, хімічної розвідки, контролю радіоактивного забруднення й опромінення та хімічного зараження продуктів і води	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Вибір і застосування залежно від ситуації приладів радіаційної, хімічної розвідки, контролю радіоактивного забруднення й опромінення та хімічного зараження продуктів і води
Мінімальний досвід	Негативний вплив на людину та навколишнє середовище радіоактивних, отруйних і сильно діючих отруйних речовин
Знання	Прилади радіаційної, хімічної розвідки, контролю радіоактивного забруднення й опромінення та хімічного зараження продуктів і води
Уміння та навички	Використання приладів, інструкцій для встановлення виду і ступеня забруднення об'єктів радіоактивними речовинами, зараження отруйними речовинами і сильно діючими отруйними речовинами
Практичні результати	Методи оцінки обстановки з метою попередження та зменшення можливого ураження

1	2
Тема 12. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Визначення меж і площі осередків ураження. Оцінка можливих уражень людей. Розробка стратегії дії у надзвичайній ситуації
Мінімальний досвід	Типові завдання оцінки обстановки
Знання	Видів табельного знаряддя, типових інструкцій для нанесення на карту об'єкта межі зон зараження відповідно до їх типів та рівнів
Уміння та навички	Визначення часу можливого входу на небезпечну територію, допустимої тривалості перебування людей на забрудненій і зараженій території
Практичні результати	Методики оцінки радіаційної, хімічної, пожежної та інженерної обстановки
Тема 13. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Розробляти і впроваджувати відповідні конкретній ситуації системи заходів захисту людини. Оцінювати дієвість запропонованих засобів і заходів
Мінімальний досвід	Основні положення концепції захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного, соціального та техногенного характеру
Знання	Основні заходи і засоби захисту населення і територій у разі аварій, катастроф, стихійних лих і застосування засобів ураження. Інженерний, медичний, біологічний, радіаційний і хімічний захист населення
Уміння та навички	Приймати рішення про вжиття термінових заходів у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Визначати необхідність залучення служб (структур) зовнішнього захисту відповідно до потреб населення і державних вимог
Практичні результати	Застосування табельних засобів для надання першої долікарської допомоги залежно від виду і ступеня уражень людини
Тема 14. Підвищення стійкості роботи об'єкта господарювання	
Компетенція, яка формується в рамках теми	Оцінювати стійкість роботи об'єкта залежно від особливостей розміщення і діяльності
Мінімальний досвід	Основні напрями і необхідні заходи підвищення стійкості роботи об'єктів

1	2
Знання	Методика розрахунку можливих економічних і матеріальних втрат від реалізації надзвичайної ситуації.
Уміння та навички	Розробляти комплекс запобіжних економічних, організаційних, інженерно-технічних, спеціальних та інших заходів для забезпечення роботи підрозділів об'єкта
Практичні результати	Методика оцінки стійкості об'єкта до уражаючих факторів стихійних лих, виробничих аварій, пожеж і застосування зброї

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Навчальний процес з дисципліни «Безпека життєдіяльності» здійснюється у таких формах:

- лекційні заняття;
- практичні заняття;
- самостійна робота студента;
- контрольні заходи.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчального модуля (табл. 3).

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин відведених на:		
	лекції	практичні заняття	самостійну роботу
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Основи життєдіяльності			
Тема 1. Наукові основи безпеки життєдіяльності	1	1	2
Тема 2. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини	2	2	2
Тема 3. Основи валеології	1	1	2
Тема 4. Невідкладна допомога при нещасних випадках	1	1	2
Тема 5. Середовище життєдіяльності людини	2	2	2
Тема 6. Негативні електричні та електромагнітні фактори	2	2	2

Закінчення табл. 3

1	2	3	4
Тема 7. Глобальні проблеми людства	1	1	2
Тема 8. Безпека харчових продуктів	2	2	1
Тема 9. Цивільна оборона України – основа безпеки у надзвичайних ситуаціях	0,5	0,5	1
Тема 10. Надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків	0,5	0,5	1
Тема 11. Прилади радіаційної, хімічної розвідки, контролю радіоактивного забруднення й опромінення та хімічного зараження продуктів і води	0,5	0,5	1
Тема 12. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях	0,5	0,5	1
Тема 13. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій	0,5	0,5	1
Тема 14. Підвищення стійкості роботи об'єкта господарювання	0,5	0,5	1
Разом годин за модулем 1	15	15	21
Разом	15	15	21

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Основи життєдіяльності

Тема 1. Наукові основи безпеки життєдіяльності

Шлях розвитку й становлення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» (БЖД). Мета, об'єкт і предмет вивчення дисципліни, її зміст і структура. Зв'язок БЖД з іншими загальноосвітніми і спеціальними дисциплінами. Концепція ООН про сталий розвиток людства.

Законодавче і нормативно-правове забезпечення функціонування системи безпеки життєдіяльності в Україні. Система управління безпекою життєдіяльності в Україні. Мета і завдання системи управління. Функціональні елементи системи управління. Рівні її функціонування. Контроль за функціонуванням системи БЖД в Україні.

Основні поняття та визначення БЖД. Методологічні основи безпеки

життєдіяльності. Життєдіяльність як фізіологічно-структурне поняття. Багатогранність діяльності людини, її структура й характерні ознаки. Основні принципи забезпечення життєдіяльності.

Класифікації небезпек за різними ознаками: за природою походження, за часом прояву негативних наслідків, за причиненим збитком та іншими.

Системний підхід у безпеці життєдіяльності.

Поняття «ризик». Класифікації ризиків за масштабами розповсюдження, за доцільністю, за ступенем припустимості, за відношенням до сфери діяльності людини та іншими ознаками. Концепція прийняттого ризику. Методи оцінки ризику виникнення небезпеки: статистичний, інженерний, модельний, експертний, соціологічний.

Тема 2. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини

Основні фізіологічні системи організму людини, їх будова та функції, роль у забезпеченні життєдіяльності людини.

Аналізатори людини, їх роль у забезпеченні життєдіяльності людини. Загальна будова аналізаторів. Закон Вебера-Фехнера. Класифікація аналізаторів. Загальний механізм дії, функції та види порушень роботи зорового, слухового, смакового, нюхового та шкірного аналізаторів. Кількісний та якісний аналіз небезпек за допомогою аналізаторів людини. Небезпечні наслідки порушення роботи аналізаторів для життя і здоров'я людини.

Нервові процеси та їх динаміка. Рефлекс і рефлексорна дуга. Загальне уявлення про психіку людини. Психічні процеси особистості: мислення, пам'ять, увага та ін. Психічні властивості особистості: темперамент, характер, здібності, воля та інші. Роль психічних процесів і властивостей у забезпеченні безпеки людини.

Тема 3. Основи валеології

Здоров'я – необхідна умова безпечного існування людини. Захворюваність і смертність як показники стану здоров'я населення. Духовний, психічний, фізичний, соціальний аспекти здоров'я людини. Показники індивідуального й соціального здоров'я.

Основні механізми підтримки здоров'я – гомеостаз і адаптація. Роль

гомеостазу та адаптації у збереженні здоров'я людини.

Фактори, які впливають на здоров'я людини. Алкоголь, куріння, наркотики, негативні наслідки їх впливу на здоров'я людини. Методи боротьби зі шкідливими звичками. Здоров'я родини. Фактори ризику в сім'ї. Репродуктивне здоров'я, вагітність, попередження спадкових хвороб. Догляд за дітьми та їх виховання. Профілактика фізіологічних та психоневрологічних порушень.

Фактори, що забезпечують стабільність здоров'я людини. Здоров'я людини та її працездатність.

Методи оцінки поточного стану здоров'я людини.

Основні засади здорового способу життя: система харчування, гімнастика, сон, психологічна релаксація та інші. Оздоровчі традиційні та нетрадиційні системи.

Тема 4. Невідкладна допомога при нещасних випадках

Роль першої долікарської допомоги в урятуванні життя і здоров'я потерпілого. Класифікація травм за ступенем важкості та за формою прояву. Візуальна діагностика стану потерпілого.

Медична аптечка. Порядок проведення реанімаційних заходів. Використання підручних матеріалів при наданні першої медичної допомоги.

Види кровотеч. Перша долікарська допомога при зовнішніх і внутрішніх кровотечах. Особливості тимчасової зупинки артеріальної, венозної, капілярної та внутрішньої кровотеч.

Види переломів. Перша долікарська допомога при переломах, вивихах і розтягненнях. Основні способи іммобілізації та евакуації потерпілого при різних видах ушкоджень. Особливості транспортування потерпілого при переломах хребта, шиї, травмах голови.

Види опіків. Перша долікарська допомога при опіках, електро-травмах та обмороженнях.

Перша долікарська допомога при серцевому нападі, задусі, судом, непритомності тощо.

Види отруєнь. Перша долікарська допомога при отруєннях. Перша допомога при укусах тварин.

Перша долікарська допомога при шоккових станах.

Тема 5. Середовище життєдіяльності людини

Навколишнє середовище – джерело життєдіяльності людини. Класифікація факторів навколишнього середовища.

Природне середовище: атмосфера, літосфера, гідросфера, біосфера, космічні фактори.

Техногенне середовище: виробниче (умови праці й організація праці) та побутове середовище.

Соціальне середовище: соціум та його рівні, соціальні фактори (військово-політичні, сімейно-побутові та інші), особливості взаємодії людей у соціумі, роль професійної орієнтації та професійного відбору у соціальній адаптації людини.

Екологічна характеристика життєдіяльності людини. Ноосфера – наступний етап розвитку людства. Вклад в розвиток науки про ноосферу В. І. Вернадського.

Тема 6. Негативні електричні та електромагнітні фактори

Навколишнє середовище як джерело небезпек для людини.

Вивчення небезпек за характером впливу на організм людини: фізичні, хімічні, біологічні, психофізіологічні. Розгляд і аналіз можливих негативних наслідків впливу небезпек на життєдіяльність людини.

Гранично допустимі рівні впливу негативних факторів на людину. Методи та засоби визначення й оцінки рівня впливу негативних факторів на людину.

Поняття «стан людини». Аналіз найбільш поширених несприятливих станів організму людини: втома, стрес, монотонія. Вплив несприятливих станів на безпеку людини. Можливі шляхи вирішення проблеми несприятливих станів.

Тема 7. Глобальні проблеми людства

Глобальні небезпеки. Роль міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем безпеки. Можливі шляхи підвищення глобальної безпеки.

Соціальні, екологічні та економічні глобальні проблеми. Поширення руйнівних ідей, гонка озброєнь. Важелі світової економічної війни, її нега-

тивні наслідки. Забруднення атмосфери та гідросфери, руйнування і забруднення літосфери, енергетичне та інформаційне забруднення навколишнього середовища. Деградація біосфери. Наслідки руйнування та забруднення довкілля для людини. Шляхи подолання екологічної кризи. Економічні втрати від наслідків надзвичайних подій у світі.

Загальнопланетарна стратегія розвитку людства на Землі.

Тема 8. Безпека харчових продуктів

Вплив харчування на життєдіяльність людини. Теорія харчування. Споживчі властивості та поєднання харчових продуктів.

Вимоги до якості та безпеки харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів.

Шляхи надходження шкідливих речовин у харчові продукти. Утворення токсичних речовин у процесі приготування продуктів. Зберігання продуктів та їх обробка. Види та класифікація забруднювачів харчових продуктів. Харчові добавки як можливі забруднювачі.

Нітрати, нітрити, нітросоаміни в продуктах, шляхи зменшення їх кількості.

Пестициди, їх токсичність. Період очікування. Наслідки забруднення харчових продуктів пестицидами. Стимулятори росту та інші хімічні речовини, що застосовуються в сільському господарстві.

Важкі метали у продуктах харчування. Токсична дія важких металів.

Радіонукліди у харчових продуктах. Харчування в умовах радіаційного забруднення.

Кількість токсичних речовин у продуктах харчування: фонові допустимі залишки, максимально допустимий рівень залишків у харчових продуктах. Засоби та заходи зменшення кількості речовин-забруднювачів у харчових продуктах.

Державне регулювання належної якості та безпеки харчових продуктів та продовольчої сировини. Основні шляхи запобігання забрудненню харчових продуктів.

Тема 9. Цивільна оборона України – основа безпеки у надзвичайних ситуаціях

Значення цивільної оборони. Закон «Про Цивільну оборону Украї-

ни», Положення про Цивільну оборону України. Призначення цивільної оборони України. Завдання Цивільної оборони України згідно із Положеннями міжнародного права з питань захисту людей, Женевською конвенцією та додатковими протоколами до неї.

Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру в Україні (СЗРНС). Загальні принципи організації структури цивільної оборони України. Керівництво цивільною обороною в Україні. Органи управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення, їх завдання.

Сили цивільної оборони. Державна професійна спеціальна аварійно-рятувальна служба, воєнізована аварійно-рятувальна служба, спеціалізовані аварійно-рятувальні служби на місцях, невоєнізовані формування, організація, оснащення і призначення. Територіальні та об'єктові формування, формування загального призначення та служб і забезпечення. Організаційна структура цивільної оборони об'єкта господарювання.

Постійно діючі комісії з питань техногенно-екологічної безпеки (ТЕБ) та надзвичайних ситуацій. Бази створення комісій, їх склад. Завдання комісії у звичайних умовах і при надзвичайній ситуації. Фінансування заходів цивільної оборони.

Поточні документи, що стосуються цивільної оборони: укази Президента України, Закони Верховної Ради, постанови Кабінету Міністрів України тощо. Контроль за дотриманнями законодавства з питань цивільної оборони.

Тема 10. Надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків

Класифікації надзвичайних ситуацій за природою походження, рівнем територіального розповсюдження та інші.

Надзвичайні ситуації природного характеру, причини їх виникнення. Характеристика стихійних лих потенційно можливих на території України, їх вплив на людей і навколишнє середовище.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру, причини виникнення. Радіаційно-небезпечні об'єкти. Хімічно-небезпечні об'єкти. Пожеже- та вибухонебезпечні об'єкти. Об'єкти комунального господарства. Транспортні аварії (катастрофи). Гідродинамічні аварії. Пожежі, причини виникнення, гасіння пожеж. Сили цивільної оборони в організації ліквідації пожеж.

Джерела ядерної небезпеки. Осередок ядерного ураження. Вплив уражаючих факторів на людей і навколишнє середовище. Радіоактивне забруднення продуктів, води, території. Радіаційне ураження людей, тварин. Сильнодіючі отруйні речовини. Хімічні боєприпаси. Характеристика осередку хімічного ураження. Токсини. Зараження отруйними і сильнодіючими отруйними речовинами місцевості, продуктів і води. Біологічні засоби ураження людей, тварин, продуктів і води. Осередок біологічного ураження. Осередок комбінованого ураження.

Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру, причини їх виникнення.

Надзвичайні ситуації воєнного характеру, причини їх виникнення. Зброя масового ураження. Вторинні чинники ураження населення: зруйнування атомних і гідроелектричних станцій, складів і сховищ радіоактивних і токсичних речовин та відходів, нафтопродуктів, вибухівки, транспортних і інженерних комунікацій тощо.

Типові моделі небезпечних ситуацій. Ідентифікація надзвичайних ситуацій (НС) та можливих джерел їх виникнення. Прогноз можливості виникнення НС, що загрожують життю і здоров'ю людей, порушують штатні умови функціонування об'єкта. Принципи прийняття адекватних рішень в аварійних ситуаціях. Використання штатних і підручних засобів захисту для попередження або зниження рівня ушкодження людей, втрат і збитків. Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, протидія її уражаючим чинникам. Запобігання та зниження загрози життю і здоров'ю персоналу та населенню, яке мешкає поблизу району НС.

Тема 11. Прилади радіаційної, хімічної розвідки, контролю радіоактивного забруднення й опромінення та хімічного зараження продуктів і води

Методи виявлення іонізуючих випромінювань. Будова, призначення, підготовка до роботи та застосування приладів радіаційної розвідки і дозиметричного контролю. Одиниці радіоактивності.

Прилади хімічної розвідки і контролю зараження. Будова, призначення] підготовка до роботи та застосування для визначення наявності небезпечних хімічних речовин.

Використання приладів, інструкцій для встановлення виду і ступеня забруднення об'єктів радіоактивними речовинами (РР), зараження

отруйними речовинами (ОР) і сильно діючими отруйними речовинами (СДОР).

Використання приладів для оцінки обстановки з метою попередження та зменшення можливого ураження.

Тема 12. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях

Методика оцінки радіаційної обстановки. Оцінка радіаційної обстановки після ядерного вибуху. Оцінка радіаційної обстановки при аварії на АЕС та інших радіаційно-небезпечних об'єктах.

Методика оцінки хімічної обстановки при зараженні отруйними та сильнодіючими отруйними речовинами.

Оцінка пожежної обстановки. Оцінка інженерної обстановки.

Типові завдання оцінки обстановки. Визначення меж і площі осередків зараження. Визначення часу можливого входу на небезпечну територію, допустимої тривалості перебування людей на забрудненій і зараженій території, можливі ураження людей. Використання табельного знаряддя, типових інструкцій для нанесення на карту об'єкта межі зон зараження відповідно до їх типів та рівнів.

Вимоги інструкцій щодо ведення встановлених видів документації з радіаційного та хімічного контролю.

Тема 13. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій

Концепція захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Основні заходи і засоби захисту населення і територій у разі аварій, катастроф, стихійних лих і застосування засобів ураження. Інженерний, медичний, біологічний, психологічний, екологічний, радіаційний і хімічний захист населення і територій.

Захисні споруди: сховища, протирадіаційні укриття, найпростіші укриття. Призначення та вимоги до них. Властивості захисних споруд цивільного захисту. Укриття населення в захисних спорудах.

Засоби індивідуального захисту. Застосування засобів індивідуального захисту: фільтруючі, ізолюючі та промислові протигази, респіратори, використання їх для захисту від отруйних і сильнодіючих

отруйних речовин, від радіоактивних речовин і бактеріальних засобів ураження. Засоби захисту шкіри.

Використання медичних і найпростіших засобів індивідуального захисту.

Визначення потреб у колективному та індивідуальному захисті. Порядок накопичування, зберігання й видачі засобів індивідуального захисту на об'єктах господарювання. Захист працюючих на об'єкті у надзвичайних ситуаціях.

Інформування та оповіщення населення. Поведінка населення при оповіщенні.

Евакуаційні заходи. Організація і планування евакуаційних заходів у випадку аварій катастроф, стихійного лиха і воєнної обстановки.

Визначення необхідності залучення служб (структур) зовнішнього захисту відповідно до потреб населення і державних вимог.

Самодопомога і перша долікарська допомога в надзвичайних ситуаціях. Застосування табельних засобів для першої долікарської допомоги потерпілим залежно від виду і ступеня уражень.

Тема 14. Підвищення стійкості роботи об'єкта господарювання

Стійкість роботи об'єкта в надзвичайних ситуаціях, основні фактори, які впливають на стійку роботу об'єкта.

Методика оцінки стійкості об'єкта до уражаючих факторів стихійних лих, виробничих аварій, пожеж і застосування зброї.

Оцінка стійкості роботи об'єкта залежно від особливостей розміщення і діяльності.

Основні напрями і необхідні заходи підвищення стійкості роботи об'єктів.

Методика розрахунку можливих економічних та матеріальних втрат, що можуть бути завдані НС.

Методика розробки комплексу запобіжних економічних, організаційних, інженерно-технічних, спеціальних та інших заходів для забезпечення роботи галузей, підрозділів об'єкта з урахуванням ризику виникнення джерел небезпек НС, відповідно до профілю діяльності об'єкта.

4. Плани лекцій

Навчальна лекція – логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, якщо є потреба, засобами наочності та демонстрацією дослідів.

Змістовний модуль 1. Основи життєдіяльності

Тема 1. Наукові основи безпеки життєдіяльності

1.1. Мета, об'єкт і предмет вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності».

1.2. Взаємозв'язок БЖД з іншими загальноосвітніми і спеціальними дисциплінами.

1.3. Основні поняття та визначення.

1.4. Класифікації небезпек.

1.5. Поняття «ризик». Класифікації ризиків. Концепція прийнятного ризику.

1.6. Методи оцінки ризику виникнення небезпеки.

Література: основна [1, 4, 5], додаткова [12, 13, 15, 17, 29, 30].

Тема 2. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини

2.1. Основні фізіологічні системи організму людини.

2.2. Загальна характеристика аналізаторів людини. Закон Вебера-Фехнера. Класифікація аналізаторів.

2.3. Види порушень роботи аналізаторів, небезпечні наслідки їх прояву для життя й здоров'я людини.

2.4. Рефлекс і рефлексорна дуга.

2.5. Загальне уявлення про психіку людини.

Література: основна [1, 2, 4], додаткова [11, 19, 22 – 24, 25, 27].

Тема 3. Основи валеології

3.1. Здоров'я та механізми його підтримки.

3.2. Фактори, які впливають на здоров'я людини.

3.3. Методи оцінки здоров'я людини.

3.4. Основні засади здорового способу життя.

Література: основна [1, 2], додаткова [14, 16, 20].

Тема 4. Невідкладна допомога при нещасних випадках

4.1. Класифікація травм за ступенем важкості та за формою прояву.

4.2. Види кровотеч. Перша долікарська допомога при зовнішніх і внутрішніх кровотечах.

4.3. Види переломів. Перша долікарська допомога при переломах, вивихах і розтягненнях.

4.4. Види опіків. Перша долікарська допомога при опіках.

4.5. Види отруєнь. Перша долікарська допомога при отруєннях.

4.6. Перша допомога при шоккових станах.

Література: основна [8 – 10], додаткова [30].

Тема 5. Середовище життєдіяльності людини

5.1. Загальна характеристика навколишнього середовища.

5.2. Характеристика природного середовища.

5.3. Характеристика техногенного середовища.

5.4. Характеристика соціального середовища.

5.5. Вчення В. І. Вернадського про ноосферу.

Література: основна [1 – 5], додаткова [13, 21].

Тема 6. Негативні електричні та електромагнітні фактори

6.1. Класифікація небезпек за характером впливу на організм людини.

6.2. Негативні наслідки впливу небезпек на життєдіяльність людини.

6.3. Поняття «стан людини». Класифікація станів людини.

Література: основна [1, 2], додаткова [7 – 9; 18, 19, 26 – 28].

Тема 7. Глобальні проблеми людства

7.1. Соціальні, екологічні та економічні глобальні проблеми.

7.2. Інформаційне забруднення навколишнього середовища та його

негативні наслідки для людини.

7.3. Економічні втрати від наслідків надзвичайних подій у світі.

7.4. Шляхи підвищення глобальної безпеки.

7.5. Загальнопланетарна стратегія розвитку людства на Землі.

Література: основна [4, 5], додаткова [12, 30].

Тема 8. Безпека харчових продуктів

8.1. Теорія харчування. Споживчі властивості харчових продуктів.

8.2. Класифікація забруднювачів харчових продуктів.

8.3. Нітрати, нітрити, нітросоаміни в продуктах харчування, їх вплив на здоров'я людини.

8.4. Пестициди, важкі метали, радіонукліди в харчових продуктах, їх вплив на здоров'я людини.

8.5. Харчові добавки в продуктах харчування, їх класифікація.

8.6. Державне регулювання якості та безпеки харчових продуктів та продовольчої сировини.

Література: основна [7], додаткова [14, 16].

Тема 9. Цивільна оборона України – основа безпеки у надзвичайних ситуаціях

9.1. Закон «Про Цивільну оборону України». Основні завдання цивільної оборони України.

9.2. Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного й природного характеру в Україні.

9.3. Сили цивільної оборони.

9.4. Постійно діючі комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

Література: основна [6, 10], додаткова [30].

Тема 10. Надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків

10.1. Класифікації надзвичайних ситуацій.

10.2. Ідентифікація НС і можливих джерел їх виникнення.

10.3. Прогноз можливості виникнення НС.

10.4. Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, протидія її уражаючим чинникам.

Література: основна [6, 8, 10], додаткова [12, 30].

Тема 11. Прилади радіаційної, хімічної розвідки, контролю радіоактивного забруднення й опромінення та хімічного зараження продуктів і води

11.1. Прилади радіаційної розвідки і дозиметричного контролю.

11.2. Прилади хімічної розвідки і контролю зараження.

11.3. Визначення виду і ступеня забруднення об'єктів радіоактивними речовинами, зараження отруйними речовинами і сильно діючими отруйними речовинами.

11.4. Оцінка обстановки з метою попередження та зменшення можливого ураження.

Література: основна [6, 8, 10], додаткова [12, 30].

Тема 12. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях

12.1. Методики оцінки радіаційної, хімічної, пожежної та інженерної обстановки.

12.2. Визначення можливих людських і матеріальних втрат.

12.3. Нанесення на карту об'єкта межі зон зараження відповідно до їх типів та рівнів.

12.4. Правила ведення документації з радіаційного та хімічного контролю.

Література: основна [6, 10], додаткова [30].

Тема 13. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій

13.1. Основні заходи і засоби захисту населення і територій у разі аварій, катастроф, стихійних лих і застосування засобів ураження.

13.2. Захисні споруди. Призначення та вимоги до них.

13.3. Засоби індивідуального захисту. Визначення потреб у колективному захисті.

13.4. Інформування та оповіщення населення в разі НС.

13.5. Організація і планування евакуаційних заходів у випадку аварій катастроф, стихійного лиха і воєнної обстановки

Література: основна [1, 2, 6, 8], додаткова [12].

Тема 14. Підвищення стійкості роботи об'єкта господарювання

14.1. Стійкість роботи об'єкта в надзвичайних ситуаціях

14.2. Методика оцінки стійкості об'єкта в надзвичайних ситуаціях.

14.3. Основні заходи підвищення стійкості роботи об'єктів.

Література: основна [6, 8], додаткова [12, 30].

5. Плани практичних занять

Практичне заняття – організаційна форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички (компетенції) їх практичного застосування шляхом виконання практичних завдань.

Змістовний модуль 1. Основи життєдіяльності

Тема 1. Наукові основи безпеки життєдіяльності

1.1. Законодавче та нормативно-правове забезпечення функціонування БЖД в Україні.

1.2. Оцінка індивідуального рівня безпеки людини.

1.3. Аналіз ризику виникнення небезпеки.

Література: основна [1, 4, 5], додаткова [12, 13, 15, 17, 29, 30].

Тема 2. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини

2.1. Оцінка психічних властивостей особистості: темперамент, характер, здібності та інші.

2.2. Оцінка психічних процесів особистості: пам'ять, увага, мислення, уява та інші.

Література: основна [1, 2, 4], додаткова [11, 19, 22 – 24, 25, 27].

Тема 3. Основи валеології

- 3.1. Оцінка поточного стану здоров'я людини.
- 3.2. Оцінка стану імунітету людини.
- 3.3. Здоров'я людини та її працездатність.

Література: основна [1, 2], додаткова [14, 16, 20].

Тема 4. Невідкладна допомога при нещасних випадках

- 4.1. Перша допомога при кровотечах.
- 4.2. Перша допомога при переломах.
- 4.3. Перша допомога при опіках.
- 4.4. Перша допомога при отруєннях.

Література: основна [8 – 10], додаткова [30].

Тема 5. Середовище життєдіяльності людини

- 5.1. Оцінка соціально-психологічного клімату в колективі.
- 5.2. Роль професійного відбору і професійної орієнтації у соціальній адаптації людини.
- 5.3. Оцінка впливу шуму на процес діяльності людини та якість її результатів.
- 5.4. Визначення рівня метеочутливості людини.

Література: основна [1 – 5], додаткова [13, 21].

Тема 6. Негативні електричні та електромагнітні фактори

- 6.1. Оцінка фізичної та психічної втоми людини.
- 6.2. Встановлення ступеня схильності до стресових станів.
- 6.3. Оцінка станів фізіологічного й психологічного стресів людини.
- 6.4. Дослідження основних причин виникнення стресових станів у людини.
- 6.5. Ергономічна оцінка робочого місця.

Література: основна [1, 2], додаткова [7 – 9; 18, 19, 26 – 28].

Тема 7. Глобальні проблеми людства

7.1. Оцінка енергетичного та інформаційного забруднення навколишнього середовища.

7.2. Вивчення наслідків руйнування та забруднення довкілля для людини.

7.3. Методи оцінки економічних втрат від наслідків надзвичайних подій у світі.

Література: основна [4, 5], додаткова [12, 30].

Тема 8. Безпека харчових продуктів

8.1. Законодавство України про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини.

8.2. Визначення класів харчових добавок, доданих у продукти харчування, та оцінка їх впливу на здоров'я людини.

8.3. Оцінка впливу забруднювачів харчових продуктів на здоров'я людини.

Література: основна [7], додаткова [14, 16].

Тема 9. Цивільна оборона України – основа безпеки у надзвичайних ситуаціях

9.1. Вивчення основних положень Закону «Про Цивільну оборону України».

9.2. Аналіз структури та організації Єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного й природного характеру в Україні.

9.3. Вивчення складу та завдань постійно діючих комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

Література: основна [6, 10], додаткова [30].

Тема 10. Надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків

10.1. Визначення природи походження та рівня територіального розповсюдження НС.

10.2. Методи прогнозування виникнення НС.

10.3. Принципи використання штатних і підручних засобів захисту для попередження або зниження рівня ушкодження людей, втрат і збитків.

Література: основна [6, 8, 10], додаткова [12, 30].

Тема 11. Прилади радіаційної, хімічної розвідки, контролю радіоактивного забруднення й опромінення та хімічного зараження продуктів і води

11.1. Оцінка виду і ступеня забруднення об'єктів і територій радіоактивними речовинами

11.2. Оцінка виду і ступеня зараження об'єктів і територій отруйними речовинами і сильно діючими отруйними речовинами.

11.3. Оцінка обстановки з метою попередження та зменшення можливого ураження людей, об'єктів, територій

Література: основна [6, 8, 10], додаткова [12, 30].

Тема 12. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях

12.1. Оцінка радіаційної, хімічної, пожежної та інженерної обстановки.

12.2. Оцінка можливих людських і матеріальних втрат.

12.3. Нанесення на карту об'єкта межі зон зараження відповідно до їх типів та рівнів.

Література: основна [6, 10], додаткова [30].

Тема 13. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій

13.1. Засоби індивідуального захисту.

13.2. Визначення необхідності залучення служб (структур) зовнішнього захисту відповідно до потреб населення і державних вимог.

13.6. Самодопомога і перша долікарська допомога в надзвичайних ситуаціях.

Література: основна [1, 2, 6, 8], додаткова [12].

Тема 14. Підвищення стійкості роботи об'єкта господарювання

14.1. Оцінка стійкості роботи об'єкта в надзвичайних ситуаціях.

14.2. Оцінка можливих економічних і матеріальних втрат у разі виникнення НС.

14.3. Методика розробки комплексу заходів для забезпечення роботи галузей і підрозділів об'єкта з урахуванням ризику виникнення джерел небезпек НС.

Література: основна [6, 8], додаткова [12, 30].

6. Самостійна робота студентів

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із загальною і спеціальною літературою, нормативно-правовою базою з питань безпеки життєдіяльності людини, статистичними даними та іншими джерелами інформації.

Основні види самостійної роботи студентів:

вивчення лекційного матеріалу;

підготовка до практичних занять;

робота з рекомендованою основною і додатковою літературою;

вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання.

Змістовний модуль 1. Основи життєдіяльності

Тема 1. Наукові основи безпеки життєдіяльності

1.1. Основні етапи розвитку та становлення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності».

1.2. Безпека людини – необхідна умова сталого розвитку сучасного суспільства.

1.3. Життєдіяльність як фізіологічно-структурне поняття.

1.4. Робота органів законодавчої та виконавчої влади України з питань забезпечення безпеки населення.

1.5. Ефективність функціонування системи управління безпекою життєдіяльності в Україні.

1.6. Важливість здійснення контролю за функціонуванням системи БЖД в Україні.

1.7. Міжнародне співробітництво з питань безпеки життєдіяльності людини.

1.8. Система «людина-техніка-середовище». Її основні характеристики.

1.9. Поняття про людський чинник, його роль у виникненні небезпеки.

1.10. Системний підхід у безпеці життєдіяльності.

1.11. Аналіз ризику – основа управління безпекою. Понятійний апарат аналізу ризику.

1.12. Основні принципи керування ризиками

Література: основна [1, 4, 5], додаткова [12, 13, 15, 17, 29, 30].

Тема 2. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини

2.1. Специфічні властивості зорового аналізатора людини.

2.2. Особливості роботи слухового аналізатора людини.

2.3. Роль смакового й нюхового аналізаторів у забезпеченні безпеки людини.

2.4. Больові, температурні й тактильні відчуття людини, їх роль у сприйнятті небезпечних факторів.

2.5. Роль і функції вісцерального, рухового й вестибулярного аналізаторів у забезпеченні життєдіяльності людини.

2.6. Роль нервової системи організму людини в забезпеченні життєдіяльності.

2.7. Типи темпераменту людини та їх характеристика.

2.8. Характер особистості, його вплив на діяльність людини.

2.9. Воля й здібності людини.

2.10. Класифікація видів пам'яті людини.

2.11. Особливості розподілу та переключення уваги.

2.12. Роль мислення у пізнанні людиною навколишнього світу.

Література: основна [1, 2, 4], додаткова [11, 19, 22 – 24, 25, 27].

Тема 3. Основи валеології

3.1. Основи теорії і практики культури здоров'я людини.

3.2. Захворюваність і смертність як показники стану здоров'я населення. Фактори ризику, групи ризику.

3.3. Алкоголь, куріння, наркотики, негативні наслідки їх впливу на здоров'я людини. Методи боротьби зі шкідливими звичками.

3.4. Працездатність людини і стан здоров'я.

3.5. Динаміка працездатності людини.

3.6. Роль раціонального планування режимів праці й відпочинку в збереженні здоров'я людини.

3.7. Роль професійної орієнтації та професійного відбору у соціальній адаптації людини.

Література: основна [1, 2], додаткова [14, 16, 20].

Тема 4. Невідкладна допомога при нещасних випадках

4.1. Роль першої долікарської допомоги в урятуванні життя і здоров'я потерпілого.

4.2. Медична аптечка. Порядок проведення реанімаційних заходів.

4.3. Використання підручних матеріалів при наданні першої медичної допомоги.

4.4. Особливості тимчасової зупинки артеріальної, венозної, капілярної та внутрішньої кровотеч.

4.5. Особливості транспортування потерпілого при переломах хребта, шиї, травмах голови.

4.6. Перша долікарська допомога при серцевому нападі, задусі, судом, непритомності тощо.

Література: основна [8 – 10], додаткова [30].

Тема 5. Середовище життєдіяльності людини

5.1. Навколишнє середовище – джерело життєдіяльності людини.

5.2. Абіотичні й біотичні фактори природного середовища.

5.3. Вплив космічних факторів на життєдіяльність усього живого на Землі.

5.4. Виробничі й побутові фактори техногенного середовища.

5.5. Соціум, його рівні й особливості взаємодії людей у ньому.

5.6. Вплив соціального середовища на життєдіяльність людини.

5.7. Негативні й позитивні сторони конфліктних ситуацій. Їх вплив на

життєдіяльність окремого індивіда та колективу в цілому.

5.8. Екологічна характеристика життєдіяльності людини.

5.9. Ноосфера – наступний етап розвитку людства. Вклад в розвиток науки про ноосферу В. І. Вернадського.

Література: основна [1 – 5], додаткова [13, 21].

Тема 6. Негативні електричні та електромагнітні фактори

6.1. Навколишнє середовище як джерело небезпек для людини.

6.2. Роль ергономіки в підвищенні безпечності систем «людина-техніка-середовище».

6.3. Поняття «робоче місце», «робочий простір», їх характеристика.

6.4. Ергономічний аналіз.

6.5. Аналіз найбільш поширених несприятливих станів організму людини, їх вплив на безпеку людини.

6.6. Можливі шляхи вирішення проблеми несприятливих станів.

Література: основна [1, 2], додаткова [7 – 9; 18, 19, 26 – 28].

Тема 7. Глобальні проблеми людства

7.1. Роль міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем безпеки. Можливі шляхи підвищення глобальної безпеки.

7.2. Гонка озброєнь.

7.3. Важелі світової економічної війни, її негативні наслідки.

7.4. Забруднення атмосфери та гідросфери, руйнування і забруднення літосфери.

7.5. Шляхи подолання екологічної кризи.

Література: основна [4, 5], додаткова [12, 30].

Тема 8. Безпека харчових продуктів

8.1. Вплив харчування на життєдіяльність людини.

8.2. Вимоги до якості та безпеки харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів.

8.3. Шляхи надходження шкідливих речовин у харчові продукти.

8.4. Шляхи зменшення в продуктах харчування кількості нітратів, нітритів, нітрузоамінів.

8.5. Стимулятори росту та інші хімічні речовини, що застосовуються в сільському господарстві.

8.6. Кількість токсичних речовин у продуктах харчування: фонові допустимі залишки, максимально допустимий рівень залишків у харчових продуктах.

8.7. Основні шляхи запобігання забрудненню харчових продуктів.

Література: основна [7], додаткова [14, 16].

Тема 9. Цивільна оборона України – основа безпеки у надзвичайних ситуаціях

9.1. Значення цивільної оборони. Завдання Цивільної оборони України згідно із Положеннями міжнародного права з питань захисту людей, Женевською конвенцією та додатковими протоколами до неї.

9.2. Керівництво цивільною обороною в Україні. Органи управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення.

9.3. Організаційна структура цивільної оборони об'єкта господарювання.

9.4. Контроль за дотриманнями законодавства з питань цивільної оборони.

Література: основна [6, 10], додаткова [30].

Тема 10. Надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків

10.1. Надзвичайні ситуації природного характеру, причини їх виникнення.

10.2. Надзвичайні ситуації техногенного характеру, причини виникнення.

10.3. Радіаційно-небезпечні, хімічно-небезпечні, пожежо- та вибухонебезпечні об'єкти.

10.4. Аварії (катастрофи) на об'єктах комунального господарства, транспорті, інженерних мережах.

10.5. Джерела ядерної небезпеки. Вплив уражаючих факторів на людей і навколишнє середовище.

10.6. Хімічне ураження. Зараження отруйними і сильнодіючими отруйними речовинами місцевості, продуктів і води.

10.7. Біологічні засоби ураження людей, тварин, продуктів і води.

10.8. Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру, причини їх виникнення.

10.9. Надзвичайні ситуації воєнного характеру, причини їх виникнення.

Література: основна [6, 8, 10], додаткова [12, 30].

Тема 11. Прилади радіаційної, хімічної розвідки, контролю радіоактивного забруднення й опромінення та хімічного зараження продуктів і води

11.1. Методи виявлення іонізуючих випромінювань.

11.2. Використання приладів, інструкцій для встановлення виду і ступеня забруднення об'єктів радіоактивними речовинами, зараження отруйними речовинами і сильно діючими отруйними речовинами.

11.3. Використання приладів для оцінки обстановки з метою попередження та зменшення можливого ураження.

Література: основна [6, 8, 10], додаткова [12, 30].

Тема 12. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях

12.1. Типові завдання оцінки обстановки.

12.2. Визначення меж і площі осередків зараження.

12.3. Визначення часу можливого входу на небезпечну територію, допустимої тривалості перебування людей на забрудненій і зараженій території, можливі ураження людей.

12.4. Використання табельного знаряддя, типових інструкцій для нанесення на карту об'єкта межі зон зараження відповідно до їх типів та рівнів.

12.5. Вимоги інструкцій щодо ведення встановлених видів документації з радіаційного та хімічного контролю.

Література: основна [6, 10], додаткова [30].

Тема 13. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій

13.1. Концепція захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

13.2. Інженерний, медичний, біологічний, психологічний, екологічний, радіаційний і хімічний захист населення і територій.

13.3. Використання медичних і найпростіших засобів індивідуального захисту.

13.4. Порядок накопичування, зберігання й видачі засобів індивідуального захисту на об'єктах господарювання.

13.5. Захист працюючих на об'єкті у надзвичайних ситуаціях.

13.6. Застосування табельних засобів для першої долікарської допомоги потерпілим залежно від виду і ступеня уражень.

Література: основна [1, 2, 6, 8], додаткова [12].

Тема 14. Підвищення стійкості роботи об'єкта господарювання

14.1. Основні фактори, що впливають на стійкість роботи об'єкта.

14.2. Оцінка стійкості роботи об'єкта залежно від особливостей розміщення і діяльності.

14.3. Основні напрями і необхідні заходи підвищення стійкості роботи об'єктів.

14.4. Методика розрахунку можливих економічних та матеріальних втрат, що можуть бути завдані НС.

Література: основна [6, 8], додаткова [12, 30].

7. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Дайте визначення поняттю «безпека життєдіяльності».

2. Назвіть мету й завдання навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності».

3. Назвіть основні законодавчі та нормативно-правові документи з безпеки життєдіяльності.

4. Функції та завдання системи управління безпекою життєдіяльності в Україні.

5. Хто та яким чином здійснює контроль за функціонуванням системи БЖД в Україні?

6. Дайте визначення поняттям «небезпека» й «безпека». Назвіть відомі вам класифікації небезпек.

7. Дайте визначення поняттю «аналіз ризику».

8. Що таке ризик? Наведіть класифікації ризиків.
9. У чому полягає основне значення статистичного методу оцінки ризику виникнення небезпеки?
10. У чому полягає основне значення інженерного методу оцінки ризику виникнення небезпеки?
11. Які етапи включає інженерна оцінка ризику виникнення небезпеки. Дайте їх стислу характеристику.
12. Назвіть якісні та кількісні характеристики небезпеки.
13. Яким чином обирають захисні заходи?
14. Що таке «дерево відмов»? Яким чином воно будується? У чому полягає кінцевий результат його побудови?
15. Які залежності використовують для обчислення ймовірності реалізації небезпеки?
16. На підставі чого здійснюють вибір оптимального захисного заходу від впливу небезпеки?
17. Розкрийте суть модельного, експертного й соціологічного методів оцінки ризику виникнення небезпеки.
18. Назвіть основні фізіологічні системи організму людини.
19. Наведіть класифікацію аналізаторів людини.
20. Назвіть закон Вебера-Фехнера.
21. Які існують види порушень роботи зорового аналізатора? В чому полягає їх небезпека для життя та здоров'я людини?
22. Які існують види порушень роботи слухового аналізатора? В чому полягає їх небезпека для життя та здоров'я людини?
23. Дайте визначення поняттям «психічні властивості» й «психічні процеси». У чому полягає різниця між цими групами психічних явищ?
24. Дайте визначення поняттям «темперамент» і «характер».
25. У чому полягає зв'язок темпераменту і характеру?
26. Що таке акцентуація характеру?
27. Дайте визначення поняттю «пам'ять».
28. Наведіть класифікацію видів пам'яті за довготою збереження інформації.
29. Наведіть класифікацію видів пам'яті за типом інформації, що запам'ятовується.
30. Наведіть класифікацію видів пам'яті за ступенем вольового процесу запам'ятовування і відтворення інформації.
31. Дайте визначення поняттям «мислення» й «увага».

32. Які існують види уваги? Дайте їх стисло характеристику.
33. Дайте визначення поняттю «здоров'я». Назвіть основні механізми підтримки здоров'я і дайте їх стисло характеристику.
34. Яким чином пов'язані гомеостаз й адаптація?
35. Яким чином пов'язані адаптація й імунітет?
36. Назвіть показники індивідуального здоров'я та здоров'я колективу.
37. Що таке здоров'я родини? Які існують фактори ризику в сім'ї?
38. У чому полягає негативний вплив алкоголю, наркотичних речовин і куріння на життєдіяльність людини?
39. Назвіть можливі шляхи вирішення таких соціально значущих проблем, як алкоголізм, куріння та наркоманія.
40. Дайте визначення поняттю «працездатність». У чому полягає взаємозв'язок між працездатністю та здоров'ям людини?
41. Дайте визначення поняттям «профорієнтація» й «профвідбір».
42. Назвіть основні засади здорового способу життя.
43. Дайте визначення поняттю «перша долікарська допомога».
44. Наведіть класифікацію травм за формою прояву.
Наведіть класифікацію травм за ступенем важкості.
45. Опишіть порядок надання першої долікарської допомоги потерпілому при кровотечах.
46. Опишіть порядок надання першої долікарської допомоги потерпілому при опіках.
47. Опишіть порядок надання першої долікарської допомоги потерпілому при переломах.
48. Опишіть порядок надання першої долікарської допомоги потерпілому при отруєннях.
49. Опишіть порядок надання першої долікарської допомоги потерпілому при шоківому стані.
50. Дайте визначення поняттю «навколишнє середовище». Наведіть класифікацію факторів навколишнього середовища.
51. Що таке природне середовище? Наведіть приклади факторів природного середовища.
52. Що таке техногенне середовище? Наведіть приклади факторів техногенного середовища.
53. Що таке соціальне середовище? Які рівні соціального середовища існують?
54. У чому полягає основна ідея вчення В. І. Вернадського про ноо-

сферу?

55. Наведіть класифікацію небезпек за характером впливу на організм людини?

56. Дайте визначення поняттю «соціально-психологічний клімат колективу». Яким чином він вплив на життєдіяльність членів колективу?

57. Дайте визначення поняттю «втома». Назвіть основні причини втоми.

58. Що таке психічна й фізична втома?

59. Дайте визначення поняттю «стрес».

60. Яким чином класифікують стресові стани людини за характером наслідків?

61. Наведіть класифікацію стресових станів за формою прояву.

62. Як впливають стани втоми і стресу на діяльність людини?

Назвіть негативні наслідки впливу факторів природного середовища на життєдіяльність людини

63. Назвіть негативні наслідки впливу факторів техногенного середовища на життєдіяльність людини.

64. Назвіть негативні наслідки впливу факторів соціального середовища на життєдіяльність людини.

65. Що таке система «людина-техніка-середовище»?

66. Дайте визначення поняттям «робоче місце», «робочий простір».

67. У чому полягає суть ергономічної оцінки робочого місця?

68. Наведіть приклади негативного впливу діяльності людини на стан навколишнього середовища.

69. Назвіть негативні наслідки енергетичного й інформаційного забруднення простору.

70. Які існують шляхи подолання проблеми енергетичного й інформаційного забруднення простору?

71. Назвіть негативні наслідки забруднення атмосфери, літосфери, гідросфери.

72. Назвіть можливі шляхи підвищення глобальної безпеки.

73. Поясніть, у чому полягає роль міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем безпеки.

74. Які існують вимоги до якості та безпеки харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів?

75. Яким чином держава здійснює регулювання належної якості та безпеки харчових продуктів та продовольчої сировини?

76. Дайте визначення поняттям «надзвичайна ситуація», «аварія», «катастрофа», «стихійне лихо».

77. Назвіть основні законодавчі та нормативно-правові акти, що стосуються цивільної оборони.

78. Хто й яким чином здійснює керівництво цивільною обороною в Україні?

79. Назвіть органи управління з питань НС та цивільного захисту населення.

80. Назвіть структуру і завдання єдиної державної системи запобігання і реагування на НС техногенного і природного характеру.

81. Назвіть організаційну структуру і завдання цивільної оборони об'єкта господарювання.

82. Наведіть класифікацію НС за природою походження.

83. Наведіть класифікацію НС за рівнем територіального розповсюдження.

84. Назвіть основні причини виникнення НС природного, техногенного, соціально-політичного й воєнного характеру.

85. Що таке радіаційно-небезпечні, хімічно-небезпечні, пожежо- й вибухонебезпечні об'єкти?

86. Назвіть основні принципи запобігання виникненню НС.

87. У чому полягає методика оцінки радіаційної обстановки?

88. У чому полягає методика оцінки хімічної обстановки?

89. Яким чином здійснюють оцінку інженерної і пожежної обстановки?

90. Назвіть основні заходи і засоби захисту населення і територій у разі виникнення НС.

91. Наведіть класифікацію засобів індивідуального захисту.

92. Які є види захисних споруд? Дайте їх стислу характеристику.

93. Яким чином проводять інформування й оповіщення населення про НС?

94. Дайте визначення поняттю «стійкість роботи об'єкта».

95. Які фактори впливають на стійку роботу об'єкта у разі НС?

96. Яким чином здійснюють оцінку стійкості роботи об'єкта.

97. Назвіть заходи підвищення стійкості роботи об'єктів у НС.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять та консультацій.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є: консультації індивідуальні (запитання – відповідь); консультації групові (наприклад, розгляд типових прикладів або ситуацій); виконання індивідуальних додаткових завдань студентом для розвитку творчих здібностей; консультації при підготовці до модульних контрольних робіт.

9. Методики активізації процесу навчання

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів під час викладання дисципліни передбачено використання таких навчальних технологій та дидактичних методів, як проблемні лекції, міні-лекції, банки візуального супроводження, робота в малих групах, кейс-метод (табл. 3).

Таблиця 3

Використання методик активізації процесу навчання

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Наукові основи безпеки життєдіяльності	Міні-лекція з питання: «Законодавче та нормативно-правове забезпечення функціонування БЖД в Україні». Робота в малих групах при оцінці ризику виникнення небезпеки при експлуатації побутових приладів. Банки візуального супроводження
Тема 2. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини	Проблемна лекція з питання: «Основні фізіологічні системи організму». Банки візуального супроводження
Тема 3. Основи валеології	Міні-лекція з питання: «Здоров'я родини, здоров'я колективу, індивідуальне здоров'я». Банки візуального супроводження

Продовження табл. 3

1	2
Тема 4. Невідкладна допомога при нещасних випадках	Робота в групах при вивченні правил надання першої долікарської допомоги потерпулому. Банки візуального супроводження
Тема 5. Середовище життєдіяльності людини	Проблемна лекція з питання: «Вчення В. І. Вернадського про ноосферу». Робота в малих групах при визначенні соціально-психологічного клімату в групі. Кейс-метод при визначенні впливу шуму на процес діяльності людини. Банки візуального супроводження
Тема 6. Негативні електричні та електромагнітні фактори	Міні-лекція з питання: «Класифікація небезпек за характером впливу на організм людини». Кейс-метод при виконанні ергономічної оцінки робочого місця. Банки візуального супроводження
Тема 7. Глобальні проблеми людства	Проблемна лекція з питання: «Енергетичне та інформаційне забруднення навколишнього середовища». Банки візуального супроводження
Тема 8. Безпека харчових продуктів	Міні-лекція з питання: «Теорія харчування. Споживчі властивості харчових продуктів». Кейс-метод при визначенні класів харчових добавок, доданих у продукти харчування, та оцінці їх впливу на здоров'я людини. Банки візуального супроводження
Тема 9. Цивільна оборона України – основа безпеки у надзвичайних ситуаціях	Банки візуального супроводження
Тема 10. Надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків	Банки візуального супроводження
Тема 11. Прилади радіаційної, хімічної розвідки, контролю радіоактивного забруднення й опромінення та хімічного зараження продуктів і води	Міні-лекція з питання: «Визначення виду і ступеня забруднення об'єктів радіоактивними речовинами, зараження отруйними речовинами і сильно діючими отруйними речовинами». Банки візуального супроводження
Тема 12. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях	Банки візуального супроводження

1	2
Тема 13. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій	Міні-лекція з питання: «Основні заходи і засоби захисту населення і територій у разі аварій катастроф, стихійних лих і застосування засобів ураження». Банки візуального супроводження
Тема 14. Підвищення стійкості роботи об'єкта господарювання	Кейс-метод при виконанні оцінки стійкості роботи об'єкта в надзвичайних ситуаціях. Банки візуального супроводження

Проблемна лекція спрямована на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми, що розглядають під час такої лекції, обмежують зазвичай двома-трьома ключовими моментами. З метою підвищення ефективності засвоєння матеріалу використовують досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекції друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, які вивчають. При читанні лекції студентам дають питання для самостійного розмірковування, на які лектор відповідає сам, не чекаючи відповідей студентів. Такий підхід примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекція передбачає викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу і характеризується значною інформативністю. Під час міні-лекції матеріал подають у структурно-логічному вигляді. На розгляд виносять питання, які зазначено в плані лекції, але викладають їх стисло. Міні-лекція сприяє підвищенню активності студентів у сприйнятті матеріалу, зосереджує їх на необхідності використання системного підходу при вивченні лекційного матеріалу.

Робота в малих групах має на меті активізацію процесу навчання на практичних заняттях. Застосування цього методу створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, під час якої оптимально комбінуються індивідуальні якості студента та його здатність доповняти своїми якостями інших. Така робота дає можливість студентам отримати певний досвід соціального спілкування та спільного досвіду.

Кейс-метод дає змогу максимально наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності у конкретних ситуаціях.

Банк візуального супроводження сприяє активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, умінь і навичок студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» передбачають лекційні й практичні заняття, самостійну роботу. Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль.

Перевірку й оцінювання знань студентів проводять у таких формах: оцінювання знань студента під час практичних занять; проведення проміжного тестування; проведення підсумкового модульного контролю.

Оцінювання знань студента під час практичних занять має на меті перевірку рівня оволодіння певними навичками і вміннями, які передбачено засвоїти в межах певної теми.

Проведення проміжного тестування полягає в написанні тестових завдань, які містять питання, розглянуті на лекційних і практичних заняттях. Основною метою проведення проміжного контролю є поточна перевірка рівня оволодіння студентом теоретичним й практичним матеріалом, а також виявлення на підставі результатів тестування проблемних для засвоєння тем.

Підсумковий модульний контроль здійснюється в письмовій формі за відповідними модульними завданнями (додаток А), зміст яких містить питання всіх тем модуля. Відповідно до компетентнісного підходу модульні завдання складаються з трьох задач:

стереотипна задача, яка дозволяє визначити рівень засвоєння студентом базових термінів і понять навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності», його здатність орієнтуватися в загальних питаннях. Стереотипна задача представлена у вигляді ситуативного завдання, яке містить чотири питання;

діагностична задача, за допомогою якої можна оцінити знання державних законодавчих та нормативно-правових документів з питань безпеки людини, класифікацій небезпек, основних положень аналізу ризику виникнення небезпеки, концепції прийнятного ризику, методів визначення ризику виникнення небезпек, а також вміння студента вирізняти

небезпечні чинники навколишнього середовища, оцінювати ризики їх реалізації, обирати відповідні ситуації заходи та засоби забезпечення безпеки людини. Діагностична задача представлена у вигляді ситуативного завдання, яке містить чотири питання;

евристична задача, яка дає змогу оцінити вміння знаходити нестандартні рішення при розв'язанні питань забезпечення безпеки людини, оцінювати їх ефективність з позицій збереження здоров'я людини та економічної доцільності, здатність студента поглиблювати знання за допомогою фахової літератури, застосовувати набуті компетенції на практиці. Евристична задача представлена у вигляді ситуативного завдання, яке містить два питання.

Відповіді студентів на модульні завдання оцінюються за 12-бальною системою згідно з кваліфікаційними вимогами до бакалаврів. Кожне завдання оцінюють окремо. При цьому бали за розв'язання задач розподілено таким чином:

розв'язання **стереотипної та діагностичної задач** дає можливість студенту одержати від 0 до 4 балів за кожну з них (табл. 4):

Таблиця 4

Оцінювання стереотипної та діагностичної задач

Кількість балів	Вимоги до оцінюваної роботи
4	чіткі та повні відповіді на чотири питання задачі
3,5	чіткі та повні відповіді на три питання задачі, четверте питання розкрито з помилками
3	чіткі та повні відповіді на три питання задачі, четверте питання розкрито неправильно або взагалі відсутнє його рішення
2,5	чіткі та повні відповіді на два питання задачі, третє та четверте питання розкриті з помилками
2	чіткі та повні відповіді на два питання задачі, третє та четверте питання розкриті неправильно або взагалі відсутні їх рішення
1,5	чітка та повна відповідь на одне питання задачі, друге питання розкрито з помилками, третє та четверте питання розкриті неправильно або взагалі відсутні їх рішення
1	чітка та повна відповідь на одне питання задачі, друге, третє та четверте питання розкриті неправильно або взагалі відсутні їх рішення
0	невиконане завдання загалом

розв'язання **евристичної задачі** дає можливість студенту одержати від 0 до 4 балів (табл. 5):

Таблиця 5

Оцінювання евристичної задачі

Кількість балів	Вимоги до оцінюваної роботи
4	чіткі та повні відповіді на обидва питання задачі
3	чітка та повна відповідь на одне питання задачі, друге питання розкрито з помилками або представлено алгоритм розв'язання другого питання
2	чітка та повна відповідь на одне питання задачі, друге питання розкрито неправильно або взагалі відсутнє його рішення
1	наведено алгоритми вирішення питань задачі
0	невиконане завдання загалом

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» підраховують як суму оцінок, одержаних за вирішення всіх трьох задач. При цьому одержана оцінка може мати дрібне значення, тому для одержання остаточної оцінки необхідно підсумкову оцінку округлити до найближчого цілого (табл. 6).

Таблиця 6

Визначення підсумкової оцінки

Підсумкова оцінка	Кількість балів
12	від 11,5 до 12
11	від 10,5 до 11,49
10	від 9,5 до 10,49
9	від 8,5 до 9,49
8	від 7,5 до 8,49
7	від 6,5 до 7,49
6	від 5,5 до 6,49
5	від 4,5 до 5,49
4	від 3,5 до 4,49
3	від 2,5 до 3,49
2	від 1,5 до 2,49
1	до 1,49

На підставі результатів оцінювання знань студентів при проміжному й підсумковому контролях за 12-бальною системою формуються відповідні відомості. У цих відомостях вказуються оцінки за 5-бальною системою оцінювання й системою оцінювання ECTS. Перехід від 12-бальної системи до зазначених систем здійснюється відповідно до правил, зазначених у табл. 7.

Таблиця 7

Переведення показників успішності засвоєння знань студентів у систему оцінювання за шкалою ECTS

Оцінка за шкалою ECTS		Оцінка за бальною шкалою, що використовується в ХНЕУ	Оцінка за національною шкалою
Відмінне виконання	A	12 – 11	Відмінно
Вище середнього рівня	B	10	
Робота правильна, але з певною кількістю помилок	C	7 – 9	Добре
Добре, але зі значною кількістю недоліків	D	6	Задовільно
Робота відповідає мінімальним критеріям	E	5 – 4	
Потрібне перекладання	F	3	Незадовільно
Повторне вивчення дисципліни	FX	2 – 1	

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Джигирей В. С. Безпека життєдіяльності / В. С. Джигирей, В. Ц. Жидецький. – Львів : Афіша, 2000. – 256 с.
2. Желібо Є. П. Безпека життєдіяльності: підручник / Є. П. Желібо, В. В. Зацарний. – К. : Каравела, 2007. – 288 с.
3. Заплатинський В. М. Безпека життєдіяльності / В. М. Заплатинський. – К. : Вид. центр КДТЕУ, 1999. – 208 с.

4. Иванов В. Г. Безопасность жизнедеятельности / В. Г. Иванов, Ю. С. Лис. – Харьков : Харьковская типография №16, 2003. – 360 с.
5. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини / В. М. Лапін. – К. : Знання, 2007. – 332 с.
6. Михайлик В. О. Цивільна безпека / В. О. Михайлик, Б. Д. Халмурадов. – К. : Центр навч. л-ри, 2008. – 158 с.
7. Пономарьов П. Х. Безпека харчових продуктів та продовольчої сировини / П. Х. Пономарьов, І. В. Сирохман. – К. : Лібра, 1999. – 272 с.
8. Стеблюк М. І. Цивільна оборона та цивільний захист: підручник / М. І. Стеблюк. – К. : Знання-Прес, 2007. – 487 с.
9. Халмурадов Б. Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях / Б. Д. Халмурадов. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 138 с.
10. Цапко В. Г. Безпека життєдіяльності / В. Г. Цапко, Ю. С. Скобло. – К. : Знання-Прес, 2003. – 397 с.

11.2. Додаткова

11. Агаджанян Н. А. Основы физиологии человека / Н. А. Агаджанян. – М. : РУДН, 2001. – 408 с.
12. Бедрій Я. Л. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / Я. Л. Бедрій. – К. : Кондор, 2009. – 286 с.
13. Березуцький В. В. Практикум з курсу «Безпека життєдіяльності» / В. В. Березуцький. – Харків : Факт, 2005. – 168 с.
14. Билич Г. Л. Основы валеологии / Г. Л. Билич, Л. В. Назарова. – СПб : Водолей, 1998. – 560 с.
15. Браун Д. Анализ и разработка систем обеспечения техники безопасности / Д. Браун. – М. : Машиностроение, 1979. – 364 с.
16. Вайнер Э. Н. Валеология / Э. Н. Вайнер. – М. : Наука, 2001. – 416 с.
17. Мигаль Г. В. Безопасность жизнедеятельности / Г. В. Мигаль, О. Б. Кивиренко. – Харьков : ХАИ, 2002. – 44 с.
18. Зинченко В. П. Введение в эргономику / В. П. Зинченко. – М. : Сов. Радио, 1974. – 352 с.
19. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності (психофізіологічні аспекти). Практичні заняття / І. П. Пістун. – Львів: Афіша, 2000. – 240 с.
20. Пістун І. П. Практикум з безпеки життєдіяльності / І. П. Пістун,

Ю. В. Кіт. – Суми : Університетська книга, 2004. –232 с.

21. Плотников В. В. Безопасность жизнедеятельности/ В. В. Плотников, В. П.Тунеголовцев. – ДВГУ : Дальрыбвтуз, 2001. – 268 с.

22. Повякель Н. И. Практическая психология в системах «человек-техника» / Н. И. Повякель. – К. : МАУП, 2003. – 296 с.

23. Рубинштейн Л. С. Основы общей психологии / Л. С. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2000. – 370 с.

24. Покровский В. М. Физиология человека / В. М. Покровский, Г. Ф. Коротько. – М. : Медицина, 2003. – 656 с.

25. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1997. – 736 с.

26. Стресс: тонкости, хитрости и секреты / Под ред. Татуры Ю. В. – М. : Бук-пресс, 2006. – 384 с.

27. Тимош І. М. Основи фізіології та психології праці / І. М. Тимош. – Тернопіль : Економічна думка, 1999. – 168 с.

28. Филиппов М. М. Психофизиология функциональных состояний / М. М. Филиппов. – К. : МАУП, 2006. – 240 с.

29. Хенли Э. Дж. Надёжность технических систем и оценка риска / Э. Дж. Хенли. – М. : Машиностроение, 1984. – 528 с.

30. Чирва Ю. О. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / Ю. О. Чирва, О. С. Баб'як. – К. : Атіка, 2003. – 304 с.

Додатки

Додаток А
зразок модульного завдання (варіант)

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний економічний університет

Напрямок підготовки «Менеджмент і адміністрування»

Семестр 3-й

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності»

Модульне завдання № 7

Задача 1

У Шевченківському районі Харківської області внаслідок аварії на заводі з виробництва цегли склалася надзвичайна ситуація, яка характеризується такими параметрами: наслідки надзвичайної ситуації не поширились на сусідній район, ресурси, необхідні для ліквідації її наслідків, не перевищують власних можливостей об'єкта, загиблих і постраждалих немає, умови проживання населення не погіршилися. Проаналізуйте ситуацію і:

класифікуйте НС за рівнем територіального розповсюдження;

класифікуйте НС за природою походження;

дайте визначення поняттям «надзвичайна ситуація», «аварія», «катастрофа», «стихійне лихо»;

назвіть основні законодавчі та нормативно-правові акти з цивільної оборони, які діють в Україні.

Задача 2

Протягом кількох років під час трудової діяльності працівник зазнав впливу на нього шкідливих виробничих факторів таких, як недостатній рівень освітленості та електромагнітні випромінювання оптичного діапазону. У результаті це призвело до значного зниження зору працівника. Проаналізуйте ситуацію і:

класифікуйте зазначені вище шкідливі виробничі фактори за ха-

рактором впливу на організм людини;

опишіть загальний механізм роботи, основні функції і порушення роботи зорового аналізатора;

наведіть класифікацію штучного освітлення приміщень за функціональним призначенням;

перелічіть засоби захисту людини від впливу електромагнітних випромінювань оптичного діапазону.

Задача 3

Людина працює у приміщенні, де недостатня освітленість, значний вплив радіації, є хімічні рідини, в яких містяться шкідливі для організму людини бактерії. Проаналізуйте ситуацію і:

опишіть, у чому полягає шкідливий вплив зазначених факторів на здоров'я робітника;

запропонуйте й обґрунтуйте найбільш доцільні, з вашої точки зору, методи захисту від цих небезпечних і шкідливих факторів.

Затверджено на засіданні кафедри екології та безпеки життєдіяльності. Протокол № 5 від 09.12.2011 року.

Зміст

Вступ.....	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів.....	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	11
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.....	12
4. Плани лекцій.....	21
5. Плани практичних занять.....	25
6. Самостійна робота студентів.....	29
7. Контрольні запитання для самодіагностики.....	35
8. Індивідуально-консультативна робота.....	40
9. Методики активізації процесу навчання.....	40
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів.....	43
11. Рекомендована література.....	46
Додатки.....	49

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

робоча програма
навчальної дисципліни
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»
для студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент»
усіх форм навчання

Укладачі: **Протасенко Ольга Федорівна**
Чубук Володимир Васильович

Відповідальний за випуск **Платков В. Я.**

Редактор

Коректор

План 2012 р. Поз. №

Підп. до друку . Формат . Папір MultiCopy. Друк Riso

Ум.-друк. арк. . Обл.вид.арк. . Тираж 50 прим. Зам №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61001, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

Дк № 481 від 13.06.2001р.